

# AŠ MANAU

Šiame numeryje:

Seimo rinkimai ir Lietuvos  
jaunimas – p. 2

**KONKURSAS!** – p. 9

Seimo rinkimų kampanija:  
Voldemorto akcija ir kiti  
ypatumai – p. 10

Naujienlaiškį rengia:

 VILNIAUS UNIVERSITETAS  
TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ INSTITUTAS



Naujienlaiškį remia:



Embassy of Sweden  
Vilnius

US  LT  
ALUMNI





# SEIMO RINKIMAI IR LIETUVOS JAUNIMAS

**15min:** Pagal Vyriausios rinkimų komisijos duomenis, pirmajame Seimo rinkimų ture šiemet dalyvavo mažiau žmonių nei 2016 m. Pasyviausias jaunimas – mažiausiai rinkimuose balsavo 25–29 metų amžiaus rinkėjai.

**15min:** Per pirmąjį rinkimų turą Seimas šiek tiek atjaunėjo. Vidutinis 73-ų politikų, kurie jau po pirmo turo užsitikrino vietą naujos kadencijos Seime, amžius yra 45,8 metai. Palyginimui, visų 2016 metais į Seimą išrinktų kandidatų amžiaus vidurkis buvo 50,6 metų, o 2012 m. į Seimą išrinktų kandidatų amžiaus vidurkis buvo 52,8 metų. Skirtingų partijų narių vidutinis amžius pastebimai skyrėsi. Jauniausia pagal į Seimą pirmajame rinkimų rate išrinktų narių amžiaus vidurkį yra Laisvės partija, seniausia – socialdemokratų. Jauniausia rinkimų kandidatė, jau užsitikrinsi vietą Seime dėl daugiamandatėje apygardoje gautų pirmumo balsų, yra 29 metų amžiaus „valstietė“ Rūta Miliūtė. Vyriausias vietą Seime jau garantuotai užsitikrinęs kandidatas – 71 metų Liberalų sąjūdžio atstovas Kęstutis Glaveckas.

**Delfi:** Interviu su į Seimą išrinktais jaunaisiais politikais: Matu Maldeikiu, Rūta Miliūte ir Arūnu Valinsku.

**LRT:** Nors tarp amžiaus grupių jauniausi rinkėjai dalyvauja vangiausiai, lyginant su praėjusiais rinkimais galima matyti, kad vis daugiau jaunimo ateina balsuoti. 2012 metais Seimo rinkimuose dalyvavo tik 18 procentų rinkėjų, kuriems nuo 18 iki 29 metų, į praėjusius rinkimus atėjo daugiau nei 30 procentų, o rekordas – praėję prezidento rinkimai, kuriuose dalyvavo beveik pusė jaunųjų rinkėjų.

**Delfi:** „Žemesnį jaunimo aktyvumą stebėjome nuo pat 90-ųjų metų. Viena iš priežasčių – jaunimas yra mobilesnis, dalis jo ilgesniam ar trumpesniam laikui apsistoja užsienyje, dalis gyvena rajono centre, o mokosi didmiesčiuose. Jiems užsiregistruoti vis tiek reikia papildomų pastangų. Dominuoja vidurinioji karta, kuriai priklauso 30–60 metų amžiaus rinkėjai. Stebimas ir 60–70 metų amžiaus rinkėjų aktyvumas, kurį lemia tai, jog pensininkas labiau priklauso nuo valdžios negu jaunimas. Pensininkai yra priklausomi nuo pensijų dydžių, minimumų, pragyvenimo išlaidų, o jaunimas pats kuria savo ateitį ir „maketuoja“ savo atlyginimus – jei jam netinka vienur, įsidarbina kitur. Jis ne taip prisirišęs prie valdžios, kuri pensininkams yra svarbesnė“, – pastebi sociologas Vladas Gaidys. Ieškant priemonių pritraukti jauną žmogų balsuoti, sociologas pastebi, kad rinkimai turėtų tapti šiuolaikiškesniu renginiu. Anot jo, toks pokytis, kaip balsavimas internetu, nulemtų didesnę jaunimo aktyvumą lyginant su vyresnėmis kartomis.

**Alfa:** Ekspertų teigimu, didelė dalis jaunų žmonių nesupranta savo balso galios ir svarbos, rinkimų ir valstybinių institucijų sistemų. Pasak politologės Rimos Urbonaitės, šią spragą iš dalies „užlopo“ tokios pilietinės iniciatyvos kaip „Baltosios pirštinės“, „Man ne dzin“ ir panašiai. „Baltosios pirštinės“ vadovės Marijos Šaraitės nuomone, daugiau jaunesnių kandidatų rinkimuose ar tų, kurie daugiau kalba apie jaunimo problemas, padidintų jaunimo susidomėjimą politika.

**Lrytas:** Nors kasmet vis daugiau jaunimo įsitraukia į pilietinį gyvenimą, procentaliai didesnė dalis jaunų žmonių renkasi to nedaryti. Todėl šiemet jau 16 kartą organizuta pilietiškumo skatinimo kampaniją „Man Ne Dzin“. Šia kampanija jauni žmonės visoje Lietuvoje skatinami aktyviai dalyvauti pilietiniame gyvenime, išsakyti savo nuomonę ir tapti aktyviais Lietuvos Respublikos piliečiais bei stiprinti jaunų žmonių suvokimą apie jų galią visuomenėje.

**LRT:** Siekdami paskatinti jaunimą nelikti abejingais ir dalyvauti artėjančiuose Seimo rinkimuose, žinomi šalies atlikėjai jungėsi į pilietinę iniciatyvą – partizaninės komunikacijos kampaniją #VisagalisTušinukas. Garsūs Lietuvos atlikėjai įrašė dainą, o Vilniaus miesto šokio teatras „Low Air“ sukūrė specialų šokį.

**15min:** Šalys, kuriose jauni žmonės (18–19 m.) labiausiai domisi politika, yra Švedija, Suomija, Danija, Norvegija, Nyderlandai, Vokietija, o mažiausiai politika jaunimas domisi Bulgarijoje, Čekijoje, Kipre, Vengrijoje ir Rumunijoje. Anot VDU Sociologijos katedros docentės dr. Jūratės Imbrasaitės, tyrimai atskleidžia,

kad didžiulį poveikį jauno žmogaus domėjimuisi politika ir dalyvavimui rinkimuose turi šeima. „Jeigu šeimoje diskutuojamos politinės naujienos, tėvai domisi politika, balsuoja rinkimuose, labai didelė tikimybė, kad vaikai taip pat domėsis politika, dalyvaus rinkimuose ir turės panašias politines preferencijas kaip tėvai“, – teigė docentė. Taip pat docentė pastebėjo, jog jauni žmonės jaučia, kad politinės partijos ir politikai ne visada domisi jų reikalais ir tai lemia mažesnę jaunų žmonių domėjimąsi politika.

**Delfi:** „Spinter tyrimų“ vadovas Ignas Zokas atkreipė dėmesį, kad Laisvės partijai pavyko pritraukti tą rinkėjų ratą, kurie paprastai apskritai patenka į pilkąją nebalsuojančiųjų zoną. „Šių rinkimų staigmena ir buvo Laisvės partija. Įdomu tai, kad jie ne tik puikiai pasirodė, bet išplėtė rinkėjų bazę. Jie turi jauną rinkėją, kuris paprastai neateidavo. Ir tai, kad jie sugėbo juos patraukti, kad tas rinkėjas atėjo iki pat urnų ir už juos, tai čia vienareikšmiškai yra geras dalykas ne tik partijai, bet ir pačiai sistemai. Jie sugebėjo išjudinti tą sunkiai išjudinamą jaunimo segmentą“, – teigė pašnekovas.

**Jaunimo reikalų departamentas:** Šiuo metu daugumoje Europos Sąjungos šalių balsavimo teisė yra suteikiama nuo 18 m., tačiau, diskutuojant apie jaunimo pilietiškumo įgalinimą, judėjimų už balsavimo kartelės „nuleidimą“ vis daugėja. Ar ateityje galėtų Lietuvoje balsuoti jau nuo 16 metų, kaip pavyzdžiui jau yra Estijoje?

**Delfi:** Nors balsuoti rinkimuose nuo šešiolikos metų galima tik dvejose valstybėse – Maltoje ir Austrijoje, Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų instituto (VU TSPMI) docentas, politologas Liutauras Gudžinskas sako, kad neužtenka duomenų, leidžiančių pagrįsti šios naujovės būtinybę Lietuvoje. Jo teigimu, trūksta duomenų, kurie galėtų įrodyti teigiamą koreliaciją tarp balsavimo nuo šešiolikos metų ir aktyvaus jaunimo įsitraukimo.



„Žinau, ką renku“ nuotr.

# EKSPERTŲ KOMENTARAI



***Ieva Petronytė-Urbonavičienė***

*Vilniaus universiteto*

*Tarptautinių santykių ir politikos mokslų instituto dėstytoja,  
Pilietinės visuomenės instituto direktorė*

## **Jaunimo politinis aktyvumas Lietuvoje: koks jis yra ir kam jis reikalingas?**

Viešoji erdvė ir privatūs pokalbiai, ypač prieš rinkimus, dažnam vis dar perša mintį, kad Lietuvos jaunimas politiškai neaktyvus. Ir ši mintis nėra be pagrindo - išties, mūsų jauni žmonės mažiau nei vyresnės kartos domisi politika, turi mažiau su ja susijusių žinių, rečiau dalyvauja rinkimuose. Pavyzdžiui, 2020 m. apklausos duomenimis, politika besidomintys ir labai besidomintys teigia 30 proc. 15–19 m. ir 43 proc. 20–29 m. jaunimo, kai 60–75 m. amžiaus grupėje besidomintųjų – 49 proc. (bendras visos visuomenės domėjimosi vidurkis – 46 proc.)[1]. Ankstesni tyrimai yra parodę ir menkesnį nei visos visuomenės moksleivių politinių žinių, politinio išprusimo lygį, o štai šiųmetiniuose rinkimuose, išankstiniais Vyriausios rinkimų komisijos duomenimis, dalyvavo 39,1 proc. jaunų balso teisę turinčių žmonių (18–29 m., pirmame ture), kai visoje visuomenėje bendras rinkiminis aktyvumas siekė 47,8 proc.

Tačiau situacija, nors ir netenkinanti, turi ir šviesesnių pusių – matomas atotrūkis nebėra toks ženklus kaip anksčiau. Vertinant paskutinių dešimties metų tendencijas matome, kad jaunimas aktyvėja: ne tik ima kiek daugiau domėtis politika, bet ir, pavyzdžiui, dvigubai aktyviau susirenka prie balsavimo urnų (2012 m. Seimo rinkimuose tebesavo 18 proc. jaunimo). Dalis jaunų žmonių, veikdami įvairiose organizacijose, svariai prisideda ir prie paties demokratinio rinkimų proceso: tarkime, „Žinau, ką renku“ jaunimo sėkmingai organizuoti priešrinkiminiai debatai visose savivaldybėse leido ne tik jauniems, bet ir vyresnio amžiaus rinkėjams informuotai pasirinkti kandidatus, o štai į „Baltųjų pirštinių“ akciją įsitraukusieji akylai stebėjo balsavimo sąžiningumą.

Taip besikeičianti situacija džiugina ir nuteikia optimistiškai. Visgi jauniems žmonėms erdvės tolimesniems pokyčiams lieka – kad ir domėjimosi bei aktyvumu pasivyti kitas amžiaus grupes. Tai labai svarbu, nes domėdamasis ir dalyvaudamas politikoje jaunas žmogus atkreipia dėmesį į save ir savo problemas, lūkesčius, poreikius. Ne veltui paskutiniuose rinkimuose matome ir didėjančią dalies politikų dėmesį jaunimo politikos klausimams – natūralu, kad jei jaunimas aktyviau balsuoja, šioms problemoms skiriamas dėmesys auga. Antra, įprotis balsuoti, dalyvauti demokratinuose šalies procesuose formuojasi jau nuo pirmųjų rinkimų: pastebėta, kad atėjusieji pasinaudoti suteikta balso teise pirmąkart yra labiau linkę balsuoti ir vėliau. O tai svarbu kuriant aktyvią, bendrais visuomenės reikalais besirūpinančių ir juos sprendžiant patiems įsitraukti pasiryžusių piliečių bendriją. Galiausiai labai svarbu – ir ne tik jauno žmogaus atveju – ne tik kaip aktyviai, tačiau ir kaip apgalvotai, atsakingai balsuojame. Juk tokiu būdu patys nusprendžiame, kam patikėsime mūsų gyvenimui svarbią įtaką darančių sprendimų priėmimą. Būtų ramiau, jei balsuotume už kompetentingus, atsakingus ir mūsų vertybines nuostatas atitinkančius politikus. Tad per rinkimus pasidomėti ir sąmoningai, atsakingai pasirinkti – kiekvienam verta. Na, o tarp rinkimų – neužmiršti sekti tų politikų darbo, priimamų sprendimų, ir reaguoti (pirmiausia konstruktyviai), jei lūkesčiai ar interesai neišpildomi. Juk valstybė ir joje priimami sprendimai – kiekvieno iš mūsų reikalas.

[1] Reprezentatyvi 2019 m. Pilietinės galios indekso apklausa, atlikta 2020 vasarį-kovą.



## Aušrinė Diržinskaitė

Initiatyvos „Žinau, ką renku“ vadovė

Kai pradėjome savo veiklą 2014 m., situacija buvo pakankamai liūdna – jaunų žmonių, kuriems rūpėtų politika, Lietuvoje buvo labai mažai (2012 m., Seimo rinkimuose balsavo vos 18 proc. jaunimo). Manome, kad viena to priežastis – per didelis atotrūkis tarp jaunų žmonių ir politikų. Dažnas jaunas žmogus galvoja „politika manęs neliečia“, tuo tarpu politikai sako, jog „politika – purvinas reikalas“ ir nekreipia dėmesio į jaunus žmones, nes jie vis tiek nebalsuoja – taip patenkame į tokį užburtą ratą.

Norėdami tai keisti, pradėjome burti jaunus žmones į bendrą tinklą, kuris domisi politika, stebi politikus ir jų veiklą, ir sukūrėme internetinę tiesioginio rinkėjų ir politikų bendravimo platformą [www.zinaukarenku.lt](http://www.zinaukarenku.lt). Vis dėlto po pirmųjų rinkimų supratome, kad vien virtualus bendravimas neatskleis tikrųjų politikų veidų – taip prasidėjo jaunų žmonių organizuojami debatai, be kurių turbūt jau nebeįsivaizduojame rinkimų Lietuvoje.

Vienas svarbiausių dalykų juose – kiekvienas norintis gali ateiti ir užduoti savo klausimą, pamatyti visus kandidatus gyvai, o ne kažkur toli (ar tik iš ekranų) bei gali juos palyginti tarpusavyje, o ne klausytis kažkurio vieno kalbant „ant bačkos“. Antra vertus, kandidatai lygiai taip pat turi progą pažiūrėti rinkėjams į akis ir išgirsti, kas jiems rūpi.

Kai pradėjome veiklą (prieš šešerius metus), Lietuva, jos visuomenė ir politikai tikrai labai pasikeitė. Pirmą pergalę – visuomenė, ypač jauni žmonės, balsuoja aktyviau (jų aktyvumas nuo 18 % 2012 m. paaugo iki 39 % 2016 ir 2020 m. Seimo ir net 46 % 2019 m. Prezidento rinkimuose). Auga ne tik rinkimų aktyvumas, bet ir sąmoningumas – debatuose užduodami vis rimtesni, įvairiapusiškesni klausimai, žmonės daug geriau supranta, kuo skiriasi savivaldos ir Seimo nario, europarlamentaro, vienmandatininko, galios.

Pastebime ir bent iš dalies besikeičiantį politikų požiūrį į jaunus žmones. Jei 2015 m. į jaunų žmonių organizuojamus debatus ateidavo mažiau nei pusė kandidatų, 2019 m. sulaukėme 9/10 kandidatų į merus, o šių metų pirmo turo debatuose – 7/10 kandidatų į Seimą. Tiesa, per antrąjį rinkimų turą pamatėme ir užšalusias politinės kultūros ydas – net 22 jaunimo organizuojami debatai neįvyko dėl to, kad vienas ar abu kandidatai nepanoro diskutuoti su rinkėjais ar vienas kitu. Nors antrasis rinkimų turas yra lemiamas – akivaizdu, kad ne visi kandidatai tai supranta, arba sąmoningai stengiasi kuo mažiau kalbėti. Gaila, tačiau mažiau diskusijų neigiamai veikia ir rinkimų aktyvumą – antrajame ture šiemet balsavo apie 10 procentinių punktų mažiau rinkėjų.

Kalbant apie klausimus, jų turėjome labai įvairių, dominavo švietimo, sveikatos, socialiniai klausimai, ypač mokyklų, ligoninių tinklų optimizavimai. Kadangi organizavome vienmandatininkų debatus, natūraliai nemažai aptartų problemų buvo susijusių su vietos ir centrinės valdžios galių pusiausvyra ir bendradarbiavimu, regionine politika. Jauniems žmonėms kur kas dažniau rūpėjo žmogaus teisių klausimai – LGBTQ situacija, partnerystės įteisinimas, balsavimo ir kandidatavimo rinkimuose cenzo mažinimas, taip pat gyvūnų teisės.

Šiemet subūrėme 300 savanorių visoje Lietuvoje (70 Lietuvos vienmنداčių apygardų), kurie suorganizavo 70 pirmojo ir 16 antrojo turo kandidatų į Seimą debatų (iš viso 86!). Ir visa tai vos per pusantro mėnesio – tai įmanoma, tik veikiant tinkle. Debatus gyvai salėje stebėjo 3000, o virtualiai 190 000 rinkėjų. Visų debatų įrašus galima rasti čia: <https://www.facebook.com/zinaukarenku/videos/> Ypač džiaugiamės prie mūsų prisijungusiais moderatoriais – net 42 žurnalistai, komunikacijos specialistai iš skirtingų žiniasklaidos priemonių savanoriškai važiavo į debatus ir juos vedė.

Debatų metu visada klausėme trijų konkrečių kandidatų įsipareigojimų. Surinktus vienmandatininkų patekusių į antrąjį rinkimų turą pažadus galima rasti [čia](#). Keletą mus labiausiai užbūrusių pažadų sudėjome į trumpą [filmuką](#), kuriuo skatinam pagalvoti ir įvertinti, ar duodami pažadai adekvatūs ir įgyvendinami.

Rinkimai baigėsi ir kitų rinkimų neturėsime 2,5 metų (išskyrus pakartotinius rinkimus Radviliškio rajono savivaldybėje, kadangi esama meras tapo Seimo nariu). Tačiau kaip sakome – kai baigiasi rinkimai, prasideda kiti rinkimai. Dabar – ne ką mažiau, o turbūt netgi dar labiau svarbu stebėti išrinktus politikus. Tą ir ruošiamės daryti ir padėti rinkėjams per šiuos 2,5 metų pasiruošti kitam rinkimų bumui. Visus norinčius prisijungti prie šio politikų stebėsenos ilgalaikio maratono kviečiam rašyti mums [info@zinaukarenku.lt](mailto:info@zinaukarenku.lt)!

# ATGARSIAI FEISBUKE



Like + Follow Message ...

## Oleg Šurajev Komikas

Manau, jog daug jaunų žmonių Lietuvoje nebalsuoja todėl, kad bijo vėl sugrįžti į *šulę*. Nebijokit, geriau kartą per porą metų grįžt į *šulę*, nei su *chujova* valdžia grįžt į tamsiuosius amžius ir būti valdomiems lazda.

## Akvilė Petrauskienė Visuomeninkė

Nebalsuodamas irgi balsuoji – už tai, kad liktų kaip yra.

1 rinkėjas, balsuojantis neadekvačiai (kuris nepraleido nei vieno rinkimo) + 2 jauni žmonės (kurie svarstė nebalsuoti) = 3 balsai (2/3 mažiau brūdo).

Kadangi tavo dėmesį jau atkreipiau, tai matematika paprasta! Kiekvienais metais balsuoja apie 50 % balsavimo teisę turinčių piliečių, o tai reiškia, kad vienas rinkimų nepraleidžiantis rinkėjas, kuriam „lakūnas“ vis dar geriausias, o kitas kandidatas suvalgys visus virusus, tikrai eis ir balsuos, taip pareikšdamas nuomonę ir už nebalsuojantį jauną žmogų.

Už ką balsuoti tikrai yra. Vien per šiuos rinkimus stebino, kiek daug jaunų žmonių, su kuriais susipažinau jaunimo organizacijose, kurie skyrė kelis šimtus (jei ne tūkstančius) valandų savanoriškai veiklai, taip įrodydami savo ryžtą ir gebėjimus kurti Lietuvai, užaugo, subrendo ir kandidatuoja!

Pasiimk kaukę ir rašiklį

Pasiimk bendramintį, kuris galvojo nebalsuoti (o dar geriau – kelis)!

Jei nežinai, už ką balsuoti – atlik testą [manobalsas.lt](http://manobalsas.lt) ir sužinosi, kuri partija labiausiai atitinka tavo požiūrį.

## Mindaugas Laukagalis Žurnalistas

Kodėl jaunimas nebalsuoja rinkimuose? Todėl, kad niekaip neranda, už ką galima balsuoti. Vyriausiosios rinkimų komisijos puslapis veikia maždaug taip, kaip penktoko per tris valandas sumestas *Minecrafto fanų saitas*. Guglinu: „kalniečių apygarda kandidatai“.

Pirmiausia iškrenta pusmečio senumo Kauno dienos straipsnis. Ok, gal blogai suveikė paieška.

Antroje pozicijoje VRK serviuoja 2004 m. kandidatų sąrašą. Siūlo balsuoti už Krikščionių sąjungos kandidatą Arimantą Dumčią, nuo Liberalų demokratų partijos į Seimą eina Albertas Balaišis, Respublikonų partijos – Visvaldas Marijus Mažonas.

Trečias pasirinkimas – 2000 m. sąrašas ir Lietuvos partijos „Socialdemokratija 2000“, Jaunosios Lietuvos, Nuosaukiųjų konservatorių sąjungos kandidatai.

Ketvirtoje vietoje – ketverių metų senumo Bernardinai.lt straipsnis. Penktoje – kažkas iš Seimo puslapio. Dar toliau – antrašė skelbia apie kažkurių rinkimų rezultatus, bet *503 Service Unavailable*.

Aš noriu, kad į Google suvedus tris raktinius žodžius, VRK pagal mano feisbuko ir instagramo laikus apskaičiuotų, kuris kandidatas man geriausias ir numestų balsavimo linką, o ne pusę vakaro vaikytų po dvidešimties metų senumo kandidatų sąrašus.

Einu atsiversiu „Kas yra kas Lietuvoje“ ar „Visuotinę lietuvių enciklopediją“, gal pagaliau rasiu kandidatus.

**Ričardas Savukynas**  
**Visuomenininkas**  
(Įrašas sutrumpintas)

Pagalvokim ir padiskutuokim – ar teisinga balsuoti nuo 22?

Vat, pvz., vaikas, nebalsuos per kitus rinkimus, kai jam bus beveik 18, nes jam pritrūks kelių savaičių. Ir paskui dar 4 metus nebalsuos. Ir balsuos realiai tik sulaukęs beveik 22.

Kita pusė reikalo – ištis daugelis 16 metų paauglių dažnai turi kardinaliai daugiau sveiko proto, nei kai kurie senukai, pabalsuojantys už eilinius gelbėtojus. Netgi dešimtmečiai kartais turi daugiau proto.

Kodėl sveiko proto dešimtmetis negali balsuoti, o koks nors beprotis, kuris nuoširdžiai galvoja, kad Brazauskas vis dar gyvas – gali balsuoti?

O pagalvokim dar apie vieną dalyką. Kokia yra vaikų atsakomybė už savo šalį ir gebėjimas suprasti jos valdymą? Jei vaikui tik pateoretizuosi apie tai, kad „kažkada kai užaugsi, galėsi balsuoti“ – tai jam taip ir liks teoretizavimu.

Įsivaizduokim, kad vaikas gali pabalsuoti su tėvais, būdamas 3 metų, kai jis apie tai nieko nesupras, tik žinos, kad čia kažkoks ypatingas įvykis. O už ką balsuoti – išrinks jo tėvai. Paskui jau vaikas pabalsuos 7 metų – supras, kad gal dar nelabai viską supranta ir tėvai jam pasako už ką balsuoti, bet jis visvien dalyvauja visos valstybės valdyme. Paskui vaikui bus 11 metų, jis jau kažką bus ir pasiaiškinęs ir pabalsuos su tėvų patarimu. Šiame amžiuje jis sužinos jau labai aiškiai, kad jo balsas yra svarbus ir nulemiantis. Paskui jau praktiškai savarankiškai, tik su tėvų priežiūra galės pabalsuoti, būdamas 15-os. Daugelis paauglių sveiko proto turi tiek daug, kad neretam penkiasdešimtmečiui vertėtų pavydėti.

Dar paskui ateis laikas ir visiškai savarankiškam balsavimui, nes jis jau bus sulaukęs balsavimo teisės. Kai nuo mažų dienų žmogus žino, kad jis daro įtaką valstybės valdymui ir kad tai yra svarbu – jis kitaip ir elgiasi. Ir nori pasilikti šalyje, kurią taip valdo.

O pagalvokim dar apie vieną dalyką: kas ištis kuria mūsų valstybės ateitį ir kas išlaikys ir mus, ir mūsų valstybę? Išlaikys gi esamas ir būsimas jaunimėlis. Jų tėvai dabar yra tie, kas investuoja savo gyvenimą ne tik į savo vaikus, bet ir į mūsų visos valstybės ateitį. Juk būtų teisinga, kad jie turėtų didesnę įtaką balsavime?

O įsivaizduokime dar kitokią mintį: kiek dabar neinančių balsuoti? Daug, tiesa? O įsivaizduokite, kaip vaikai nutemptų tėvus balsuoti, jei žinotų, kad gali tame sudalyvauti ir įmesti biuletenį su savo (ar tėvų padėtu) pasirinkimu? Tam gi tereikia vieno dalyko – kad tėvai galėtų turėti papildomus balsus už kiekvieną vaiką.

Taip, patys vaikai balsuoti negali, bet vaikai gauna atsakomybes ir pareigas. Vaikai privalo eiti į mokyklas, mokytis ne visada protingų mokyklinių programų, juos vertina ne visada sveiko proto egzaminuose, ant jų užkrauta krūva atsakomybių.

Vaikai mokosi mokyklose, kurias valdo kažkokia ministerija, bet jie negali turėti įtakos ministro parinkimui, netgi per savo tėvus. Kodėl?

Kodėl vaikai negali balsuoti, jei tėvai ar globėjai gali atsakingai užtikrinti jų balsą, kaip suaugę? Tėvai ar globėjai gi užtikrina ir kitą vaikų elgesį. Gali atsakingai ir balsavimu pasirūpinti.

Žiūrėkim, gal šitokiai, kitokiai sistemai reikia daug laiko, gal jai reikia pribrešti, gal ką, bet galime juk padiskutuoti, tiesa?

**Mykolas Katkus**  
**Komunikacijos specialistas**

Visi trys politiniai sociologai turi rimtą bėdą „pasverdami“ jaunesnį / dešiniųjų elektoratą. Su TS tai jau senokai prasišaudavo, didelio siurprizo nėra, Liberalų sąjūdį, tarkim, nuspėjo, bet Laisvės partijos visiškai nepamatė. Matyt, nepateko pakankamai jaunų / pasiturinčių rinkėjų. Arba (irgi realu) daug kas apsisprendė už naują partiją balsuoti paskutinę akimirką (panasiai kaip už valstiečius 2016). Bet kuriuo atveju, dešinės partijos sumoje gavo daug daugiau negu prognozuota tyrėjų, o paskutinį, valstiečiams palankų, BT tyrimą atitiko tik regionų balsai pirmą skaičiavimo valandą.

**Tautvydas Marciulaitis**  
**Ekonomistas**

(Įrašas sutrumpintas)

Prieš prasidedant rinkimų maratonui, noriu priminti kelis faktus apie Lietuvą. Nes žmonės mėgsta meluoti.

Kaip ir kiekviena valstybė, turim savo problemų. Nėra pasaulyje vietos, kurios gyventojai būtų universaliai laimingi. Visur yra skurstančių, nepatenkintų, įskaudintų, nuskriaustų. Absoliučiai visur. Visų problemų išspręsti neįmanoma.

Todėl kritiškai vertinkit tokius partijų ir jų lyderių pasakymus, kaip pavyzdžiui: dabar Lietuvoje viskas yra šūdas, rinkit mus, mes viską darysim kitaip, nes tie liberalai, konservai ir socdemai trisdešimt metų valdžioj sėdi ir pažiūrėkit, nieko nepadarė, tik viską išvogė! Reikia kažko naujo, kas dėl žmogaus paprasto dirbtų!

Nu kaip nieko nepadarė.

Lietuva nuo 20–40 % Europos Sąjungos pragyvenimo lygio atvažiavo iki 80 %. Vidutinis Vilniaus gyventojas gyvena penktadaliu geriau, nei vidutinis ES gyventojas.

Lyginant su kitomis sovietų buvusiomis okupuotomis valstybėmis, Baltijos šalių atlyginimai, pensijos, nedarbo

išmokos yra 3–5 kartus (ar daugiau) didesnės. Net kadais ala visko centru buvusios okupantės gyventojai gauna 2-3x mažesnius atlyginimus bei pensijas, nei Lietuvos.

Tapome ES, EZ, NATO, EBPO nariais. To name a few. Ir tai šiandien net nėra mums nuostabu ar keista – taip ir turi būti. Mes net nesiteikiame lygintis su visu pasauliu. Koks 70 % pasaulio valstybių ir jų gyventojų, lyginant su mumis, gyvena tiek blogai, kad mes net nesidžiaugiamo gyvendami geriau nei absoliučiai didžioji dalis planetos gyventojų! Suvokit tai. Migracija Lietuvoje teigiama. Reemigracijos bangą stebime jau ne pirmus metus. O per 2019 m. stebėjome ir ekonominių migrantų iš rytų antplūdį. Žmonės į Lietuvą atvažiuoja užsidirbti, už čia uždirbtus pinigus ne tik išgyvena, dar ir šeimoms namo siunčia. O prieš 10 metų į užsienį bėgęs jaunimas sėkmingai grįžta. Nes atsiranda vis daugiau ekonominės ir socialinės prasmės taip elgtis.

Valstybės finansai tvarūs. Tarptautinės rinkos mumis pasitiki. Užsienio investicijos ateina noriai. Ne dėl to kad pigu – darbo jėga Lietuvoje jau senokai gana brangi ir tiek Azijoje, tiek dalyje Europos viskas žymiai pigiau. Tiesiog pas mus, dėl daugybės priežasčių, tarp jų darbuotojų kompetencijų, politinio šalies stabilumo, geros verslo aplinkos, investuoti verta.

Laisvių turime daug. Galimybių dar daugiau. Niekada Lietuvoje nebuvo taip lengva kurti verslą arba dirbti iš savo namų visame pasaulyje. Dar niekada jauni žmonės neturėjo tiek galimybių gyventi Lietuvoje tiek laimingai ir turtingai.

Pilietinė visuomenė užaugo. Tautiškas nueina nuo stabų garbinimo ir tampa sąmoningumu, netolerancija korupcijai, šešėliui. Pagaliau bandome Lietuvą paversti nebe rypaujančių rūpintojėlių, o laimės valstybe. Pagaliau suvokiame, kad lytis nėra ir negali būti kliūtis meilei, kad viduramžių institucinės doktrinos nėra valstybingumo pamatas. Gėris kitam, tarpusavio pagalba ir supratingumas kuria valstybės pamatus.

Daryti kažką savo šalies visuomenei yra aiškus prestižo ženklas. Vogti iš valstybės tampa degradavimo simboliu. Pilietinė visuomenė užaugo.

Sisteminės ir nesisteminės partijos tėra velnių formuojamas naratyvas. Sisteminės partijos teturi reprezentuoti didįjį blogį, o tos ala nesisteminės (nors kai kurios jų, ar bent jų vedliai, valdžioje N metų gyvena) – mitinius herojus, prieš tą blogį kovojančius. Nieko daugiau.

Čia tik dūmai ir forma. Jokio turinio.

Prisiminkit, kad jų fantazijos tėra populizmas ir demagogija. Nesat jūs jiems įdomūs. Jiems tereikia valdžios. Todėl, eidami balsuoti, pagalvokit gerai, ar nebalsuosit netyčia už visokius, kurie jums meluoja ir žemina Lietuvą. Nes išrinkti tikrai ne jus jie gelbės. Jie jau prieš rinkimus Lietuvos – tai yra mūsų visų – nekenčia. Neigia mūsų pasiekimus ir nueitą kelią. Niekina tuos, kurie kažką kuria. Menkina progresą. Meluoja, kad viskas yra blogai.

Po rinkimų tas tikrai nesikeis.

Būtent todėl balsuoti privalot.

## DARBUI SU MOKSLEIVIAIS

1. Ar domėjotės šių metų Seimo rinkimais? Ar vyko diskusijos šeimoje, už ką balsuoti? Kas buvo šių diskusijų iniciatorius?
2. Kam iš partijų būtumėte jūs atidavę savo balsą? Kodėl?
3. Ar žinote, kas kandidatavo ir laimėjo jūsų vienmandatėje apylinkėje? Ar turėjote savo favoritą ar favoritę?
4. Kokia yra Lietuvos Seimo rinkimų sistema? Ką reiškia laimėti rinkimus pagal šią sistemą?
5. Kaip vertinate šių metų rinkimų rezultatus? Ar turite lūkesčių naujiems valdantiesiems? Kokie jie?
6. Kaip manote, kodėl nelaimėjo praeitų rinkimų nugalėtojai – Lietuvos valstiečių ir žaliųjų partija?
7. Kokia jūsų nuomonė dėl nevienareikšmės idėjos – rinkimų teisės suteikimo 16 metų sulaukusiam jaunimui? Kokie argumentai „už“, o kokie „prieš“? Padiskutuokite.







Embassy of Sweden  
Vilnius



Švedijos ambasada Vilniuje skelbia idėjų konkursą mokiniams ir jų mokytojams!

## Tavo klasės idėja, kaip paskatinti jaunimą dalyvauti rinkimuose

### KAIP DALYVAUTI?

Diskutuokite ir aprašykite savo idėjas, pridėkite fotografijų iš diskusijos ir atsiųskite mums iki gruodžio 19 dienos.

Kviečiame dalyvauti 9-12 klasių mokinius ir jų mokytojus/-as. Prašytume klasės mokytojo/-os el.paštu [aktualiju.pamoka@gmail.com](mailto:aktualiju.pamoka@gmail.com) atsiųsti sugalvotų idėjų aprašą, kuris apytikriai gali siekti 1000 žodžių. Konkurso nugalėtoją išrinks komisija, sudaryta iš Švedijos ambasados Vilniuje atstovų ir naujienlaiškio „Aš manau!“ leidėjų.

### PAGRINDINIS PRIZAS

Pagrindinis konkurso prizas - visos klasės ir mokytojo/-os apsilankymas Švedijos ambasadoje Vilniuje, susitikimas su Švedijos ambasadore Lietuvoje Inger Buxton, dalyvavimas Švedijos kartu su partneriais organizuojamoje diskusijoje apie demokratiją #DemocracyTalk, pietūs ir bendravimas. Ambasada padengs visas kelionės išlaidas. Susitikimas ir kelionė bus suplanuota, kai bus saugu susitikti gyvai. Visos konkurse dalyvaujančios klasės sulauks knygų ir kitų



# Seimo rinkimų kampanija: Voldemorto akcija ir kiti ypatumai

**Delfi:** Viešųjų ryšių ekspertas Kristinas Taukačikas sako, kad, jo vertinimu, šių metų Seimo rinkimų kampanijos buvo vienos silpniausių per Lietuvos istoriją – partijos ir kandidatai dažniausiai tiesiog rinkosi abstrakčius šūkius, nieko nesakančius rinkėjams, ir visur komunikavo pernelyg biurokratine kalba. Kitas ekspertas Arijus Katauskas pasigedo, kad į komunikaciją socialinėje žiniasklaidoje būtų aktyviai įsitraukę partijų ar kandidatų rėmėjai: „Mes kol kas matome tik vienkryptį bandymą komunikuoti, bet partijos tikrai dar nerado sprendimų, ir panašu, kad šie rinkimai dar nebus tie, kuriuose pavyks sukelti labai rimtus judesius per socialinę žiniasklaidą.“

**LRT:** Žmogaus teisių stebėjimo instituto direktorius Dainius Pūras: „Laukusiems per debatus prasmingų diskusijų tame peizaže tenka nusivilti. Dauguma debatų pasižymi slogia nykuma, kurią pajvairina tik gausiomis sąmokslų teorijomis grįsti kandidatų nusišnekėjimai. Tarsi žiūrėtum nevykusio humoro laidas – kaip ir turėtų būti linksma, bet apima nerimas ir liūdesys. Tokių debatų klausantis, galima prognozuoti, kad po rinkimų, nepriklausomai nuo to, kas ir su kuo paims valdžią, nebus kokių nors esminių permainų – net ir tose srityse, kuriose tų permainų gyvybiškai reikia. Deja, išlieka ir dar liūdnescio scenarijus tikimybė – kad po rinkimų Lietuva dardės link žmogaus teisių ir demokratijos regresio. Taip gali atsitikti todėl, kad daug partijų ir kandidatų neslepia alergijos liberaliai demokratijai ir žada apsaugoti Lietuvą bei jos žmones nuo sėkmingiausių valstybių ir visuomenių patirties.“

**Delfi:** Komunikacijos specialistams į akį krito valstiečių-žaliųjų specialiai prieš konservatorius išleistas leidinys „Neliečiamieji“, kurio tiražas, portalo 15min.lt duomenimis, net 400 tūkst. egzempliorių. „Vien toks leidinys, išleistas tokiu dideliu tiražu, padaro šitą rinkimų kampaniją išskirtine, lyginant su ankstesnėmis Seimo rinkimų kampanijomis. Turime negatyvios komunikacijos pavyzdį, ir tokių pavyzdžių, kalbant apie Seimo rinkimus, mes ko gero nebuvo turėję. Galėtume tai lyginti tik su prezidento rinkimais, R. Pakso ir V. Adamkaus kovos antruoju turu, kada prieš pat rinkimus, penktadienį, didžiuliu tiražu buvo išleistas „Vakaro žinių“ specialus numeris, ir ten irgi buvo labai panašiai – informacija nukreipta prieš V. Adamkų“, – pasakojo VU Komunikacijos fakulteto docentas Andrius Šuminas.

**Laisvės TV:** Prieš rinkimus visuomenininkas Andrius Tapinas kartu su „Laisvės TV“ pradėjo projektą „Atsisveikinimas su Voldemortu“. Šiame video su lenkų tautybės politikais Evelina Dobrovolska ir Robert Duchnevič kalbasi apie tai, kaip veikia Valdemaro Tomaševskio ir jo partijos rinkiminis aparatas?

**Delfi:** Vykdydama projektą „Atsisveikinimas su Voldemortu“, „Laisvės TV“ kalbėjo, kodėl LLRA-KŠS neatstovauja lenkų tautinei mažumai, o yra prorusiška. Išplatino leidinį „Viso gero Valdemarai“ 300 tūkst. vienetų tiražu,, viešino partijos narių korupcinius skandalus bei giminystės tinklą.

**LRT:** Dėl partijos pralaimėjimo rinkimuose, V. Tomaševskis apkaltino „Laisvės TV“ agitaciją, nukreiptą prieš jį. „Pažeidimas yra ypač dideliu mastu. Jūs patys žinote, kiek čia buvo rinkėjų ir kokie buvo tiražai, kaip tai buvo padaryta. Kaip tai atsilies ateičiai, sunku pasakyti. Šiandien tai reikia įvertinti pagal teisės aktus, pagal baudžiamąją atsakomybę“, – pabrėžia LLRA-KŠS pirmininkas Valdemaras Tomaševskis. „Įstatymai nenumato, kaip traktuoti tokias antikampanijas, kai jas daro ne politinės kampanijos dalyvis. Ir dėl to mes girdime T (Tomaševskio – LRT.lt) reikalavimą, kad mane nubastų, pasodintų į kalėjimą ir ketvirčiuotų“, – atkerta visuomenininkas A. Tapinas.

**Delfi:** Lietuvos lenkų rinkimų akcija-Krikščioniškų šeimų sąjunga (LLRA-KŠS) dėl galimų Seimo rinkimų pažeidimų kreipėsi į prezidentą Gitaną Nausėdą ir Seimą, prašoma naikinti rezultatus daugiamandatėje apygardoje ir vienoje vienmandatėje.

**LRT:** Po pirmojo rinkimų turo pasipylė informacija apie klaidas, susijusias su izoliacijoje esančiais rinkėjais – nemaža jų neturėjo galimybės pareikšti savo pilietinės valios. Anot Mykolo Romerio universiteto profesorės Tomos Birmontienės, VRK rimčiau turėjo įvertinti situaciją ir iš anksto apgalvoti, kaip spręsti šitokias situacijas

ir labiau pasitikėti piliečiais, neapsunkinti procesų biurokratiniais procesais – teisė balsuoti neturi būti atimta iš rinkėjų.

**15min:** Po antrojo turo VRK vadovė tvirtina, kad darbuotojams pavyko aplankyti visus rinkėjus, esančius izoliacijoje. Vis dėlto neapsieita ir be nemalonių incidentų. Pasak VRK pirmininkės, visoje Lietuvoje fiksuota apie 40 atvejų, kuomet nuvykus pas rinkėjus šie atsisakydavo balsuoti.

**15min:** VDU Sociologijos katedros docentė dr. Jūratė Imbrasaitė pateikia Kolumbijos universiteto žurnalistikos mokyklos žurnalistikos profesoriaus ir sociologijos katedros docento Michaelo S. Schudsono teoriją. Pasak M. S. Schudsono, būti piliečiu šiais laikais yra daug sudėtingiau negu prieš šimtą metų. Technologinė pažanga, internetas pakeitė mūsų gyvenimus ir šiuolaikinis pilietis susiduria su didžiuliais informacijos apie politinį procesą srautais. Būti piliečiu šiuolaikinėse visuomenėse reiškia dieną ir naktį sekti politinius procesus. Todėl šiuolaikiniai piliečiai dažniausiai „stebintys ir kontroliuojantys“, t. y. domisi politika ir seka politinius įvykius, jaučiasi galintys apginti savo reikalavimus ir daryti poveikį politikams, tačiau politiniuose veiksmuose dalyvauja, t. y. kontroliuoja politikus, tik tais atvejais, kai mano, kad yra būtina ir neišvengiama.

**Diena:** Kaip rodo ELTOS užsakymu „Baltijos tyrimų“ atliekamos apklausos, nepaisant tradiciškai neigiamo Lietuvos piliečių požiūrio į Seimą ir Vyriausybę, gyventojų pasitenkinimas esama situacija šalyje bei tuo, kaip veikia demokratija, nuosekliai auga jau kone dešimtmetį.



*„Žinau, ką renku“ nuotr.*

# ATGARSIAI FEISBUKE



Like + Follow Message ...

**Paulius Gritėnas**  
Apžvalgininkas

Šiaip pamąstymas. Kodėl mes priėmėme tokią standartizuotą debatų formą?

Iš esmės visi televizijos, radijo ar apygardose vyksiantys debatai rengiami pagal tą pačią tvarką. Žurnalistai, politikai, tvarkingai sustatyti prie staliukų. Abstraktūs klausimai, minutė ar kelios minutės atsakymams, pora nebūtinai prasmingų komentarų ir replikų.

Keletas nusišnekėjimų. Keletas asmeninių apsižodžiavimų. Ačiū. Iki kitų debatų su kitais taip pat dailiai suštabeliuotais ir į lakoniškų pasisakymų rėmą įstatytais politikais.

Nesakau, kad reiktų atsisakyti tokios formos. Bet būtų visai smagu susodinti tuos pačius politikus į laisvesnę aplinką laisvesniam pokalbiui. Gal net be moderatoriaus. Pasodinti į fotelius prie židinio ir liepti tiesiog tarpusavyje susitarti dėl trijų konkrečių įstatymo formuluočių. Neišleisim, kol nesusitarsit.

Arba trys politinės filosofijos, etikos ar logikos klausimai – ir diskutuokit.

Galbūt laisvesnė forma padėtų atskleisti įvairesnį ir mažiau standartizuotą politiko ar juo norinčiojo tapti vaizdinį.

Nes jei toliau politinių debatų kultūra bus drožiama pagal tokį patį trafaretą, tai išties tuoj akivaizdūs skirtumai bus tik išoriniuose atributuose.



Seimo rinkimai už dviejų savaitių. Geriausia, ką atneša oficialieji debatai – nusišnekėjimai ir politiniai ufonautai. Aišku, linksma. Pats žvengiu. Bet iš tikrųjų tai liūdna ir nesveika demokratijai.

Politiniais ir biurokratiniais sprendimais padiktuotas debatų formatas yra nuobodus iki komos. Apskritai gėda tai vadinti debatais, nes realaus debatavimo čia praktiškai nėra. Postulatų deklamavimas pagal dienos temą, kartkartines replikas – viskas.

Jei ne politiniai ufonautai, būtų apskritai neįmanoma žiūrėti.

Čia kaip atranka į euroviziją – kai didelė (didžioji?) dalis publikos žiūri ne dėl stipriausių pasirodymų, o laukdami dar nematytų scenos klounų ir nevykėlių.

Tokius debatus mums primeta ne LRT, o politinis-biurokratinis reguliavimas, įstatymais ir instituciniais sprendimais apibrėžiant formatą, kuris garantuoja maksimalų nuobodulį, minimalią politinių idėjų konkurenciją ir tą vienintelę paguodą politinių ufonautų pavidalu. Toks vaizdas, kad kažkas sąmoningai daro viską, kad rinkimai būtų buki ir nuobodūs. O tai yra žiauriai liūdna.

## Andrius Tapinas Visuomenininkas

Kadangi kilo klausimų dėl balsavimo už Harį Poterį, tai atsakau:

Mes agituojuame ateiti balsuoti. Yra 16 partijų, iš kurių galima rinktis ir galybė kandidatų. Yra daug žmonių, kurie jau dabar puikiai žino, už ką balsuos, o gal apsispręs pažiūrėjęs normalius debatus, o gal atlikęs *Mano balsas* testą, o gal paskaitę mūsų paruoštą atmintinę.

Bet yra daug žmonių, kurie:

- a) tikrai neturi favorito, kuriam atiduotų balsą, nori balsuoti, bet balsuoti padėdami kryžiuką ties atsitiktine pavarde nenori,
- b) yra smarkiai nusivylę tais, už kuriuos balsavo 2016 metais,
- c) yra žiūrėję bent vienerius debatus per LRT,
- d) nesidomi politika,
- e) gali balsuoti pirmą kartą ir jiems čia visko per daug.

Bet jiems nesinori matyti seime ant mūsų valstybės lojančios tomaševskininkų kompanijos ir po penktadienio debatų jiems labai baisu, kad Zbygnievas Jedinskis neuždraustų dviejų lyčių santuokos, nes tada jau šakės viskam. Tad jiems yra variantas – ateiti į rinkimus, pasiimti biuletenius ir įrašyti daugiamandatėje ir /ar vienmandatėje Harį Poterį, Valdą Kazlauską ar gyvatę.

Ir tada:

Tomaševskininkams reikia surinkti 5 % nuo rinkimuose DALYVAVUSIŲ žmonių skaičiaus, vadinasi, kiekvienas papildomas balsas už Harį Poterį daugiamandatėje mažina Woldemorto šansus.

Jeigu negaliojančių biuletenių bus gan ženklus procentas, tai bus rimtas signalas Lietuvos politikams – kad yra aktyvių ir einančių balsuoti piliečių grupė, kuriems dabartinės partijos neturi, ką pasiūlyti.

Tad spalio 11-ą ateinant balsuoti, pakvietę dar 11 draugų ir padarykim viską, kad kaip nors išsaugotume dviejų lyčių santuokas ir atsiveikintume su Woldemortu.

## Andrius Vyšniauskas TS-LKD kandidatas *Įrašas sutrumpintas.*

Kodėl Harris Potteris Seimo rinkimuose yra blogas pasirinkimas?

Šalyje vyksta smagi akcija „Viso gero, Valdemarai“. Akcija šauni, tikslai jos neblogi, bet joje yra rimtų taktinių problemų. Esminė klaida – Harris Potteris.

Akcijos organizatoriai naudoja argumentą – svarbiausia ateik balsuoti, o jei nežinai už ką – tai balsuok už Harry Potterį, t. y. tiesiog sugadink biuletenį. Siekiama padidinti rinkėjų aktyvumą, kad Lietuvos lenkų rinkimų akcija – arba paprasčiau „tomaševskininkai“ – neperliptų 5 proc. barjero.

Akivaizdu, kad Harrio Potterio argumentas yra orientuotas į jaunus rinkėjus, kurie neva neturi pasirinkimo arba nežino už ką balsuoti. Su tuo matau kelias problemas:

1) Nors iš 17 partijų tikrai įmanoma [red. išsirinkti] bent viena, kuri artimiausia, bet vis vien yra skatinama nesidomėti politika, nebandyti apsispręsti, analizuoti ir pilietiškai pasirinkti, o siūloma eiti tiesmuku keliu – gadinti biuletenį, nes tai *fun* ir tarnauja akcijai. Mažvydas Jastramskis visai nesenai aiškiai išdėstė, kad jei parduotuvėje gali pasirinkti iš gausybės čipsų brandų, tai tikrai galima pasirinkti iš 17 partijų.

2) Kadangi jaunimas, o ypač pirmą kartą balsuojantys rinkėjai, statistiškai dažniau balsuoja už dešiniąsias partijas – TS-LKD ir liberalus (dabar dvi liberalų partijas) – todėl jų raginimas sugadinti biuletenį – nes kažkam tai yra *fun* – yra be galo neatsakingas elgesys, vedantis prie silpnesnės dešinės ir stipresnės Karbauskio daugumos.

Visiškai tikėtina, kad paraginus jaunimą ateiti ir balsuoti už Harry Potterį, nes tai yra kažkam, tai gali pakenkti dešinioms partijoms, bet labai padėti Karbauskiui ir jo kompanijai išlaikyti turimas pozicijas. Tai rizikinga

strategija, nes jei nepavyks šia taktika numušti tomaševskininkų, bet bus atimti jaunimo balsai iš dešinės – galime turėti dar prastesnę Vyriausybę nei iki šiol. Ar to tikrai nori kovojantys prieš tomaševskininkus? O gal laikas pripažinti, kad taktika šiek tiek šlubuoja ir ją reiktų koreguoti paraginant ateiti, balsuoti ir pasirinkti bent vieną iš partijų, kurios nori pakeisti dabartinį šalies vaizdą? Ar tai jau nebesvarbu? Politinė reklama, skleidžiama neatlygintinai.

**Gabija Kobraežiukas (tikroji pavardė – Milašiūtė)**

**Laisvės TV generalinė direktorė**

Waldemar Tomaszewski / Valdemar Tomaševski, kadangi matau Jums ne tik su vertybėmis, bet ir su matematika ne kažką, tai sudėlioju Jums skaičius – Diskusinio leidinio „Viso gero, Valdemarai!“ tiražas yra 300 000 vnt. Leidinio leidyba kainavo 5150 Eur, pagal Polska Press Sp. z o.o. išrašytą sąskaitą faktūrą. Leidinio viešinimas internete kainavo 45 USD (pagal mokėjimą konvertavus – 39,57 Eur). Leidinio platinimas kainavo 7500 Eur + PVM, pagal UAB „Galley group“ išrašytas dvi sąskaitas faktūras. Tai žinokit viskas kainavo 14264,57 Eur jau su PVM. Lėšos buvo kaip parama iš pavienių fizinių asmenų – lygiai 464 asmenys, kurie savo noru ir savo valia pervedė tuos pinigus. Ir dar – kaip matau, nesate atradęs leidyklų Lenkijoje, nes ten mes ir spausdinom, jei ką – kreipkitės, pasidalinsim kontaktais ;)\*

**Ričardas Savukynas**

**Visuomenininkas**

*Irašas sutrumpintas.*

Aš niekam nenoriu patardinėti, už kokią partiją konkrečiai balsuoti.

Deja, visos partijos yra vienaip ar kitaip su savomis nesąmonėmis. Ir negana to, būna dar ir taip, kad patari už kažkuriuos, o tada – skandalas.

Prieš pradėdami pradžia, įsivardinkime esminį dalyką: jei kas nors sako, kad nuo jūsų niekas nepriklauso – tai yra melas. Priklauso nuo paskirų, pavienių balsų. Ir yra Lietuvoje buvę ne kartą, kada pvz., 10–20 balsų nulemdavo, kas laimės rinkimus.

Priklauso nepaprastai daug. Arba eini balsuoti, arba nuo tavo nebalsavimo priklauso, kad ateis kažkas, ko tu nenori. Esminis dalykas yra nueiti balsuoti, nes tai mūsų teisė ir pasirinkimas.

Galit balsuoti už kokią norit partiją – tai pasirinkimas. Bet balsuokit. Netgi jei Harį Poterį užrašysit ar gyvatę nupiešit – tai jau bus sugadintas biuletenis, kuris daro įtaką.

Nedaro įtakos tik nėjimas balsuoti. Todėl eikit balsuoti.

Deja, absoliuti dauguma partijų makaronus pasakoja tokiais kiekiais, kad juose sunku surasti ką nors racionalaus, tikro ir nemelagingo. Makaronų kabinimas viename ar kitame lygyje yra būdingas visoms partijoms, kurias aš mačiau ir nagrinėjau, su kuriomis turėjau reikalų, ar neturėjau reikalų, bet tiesiog šiaip mačiau.

Taigi, jei visi makaronina, tai už ką balsuoti?

Žiūrėkite į tuos, kas mažiau makaronina ir mažiau meluoja. Kriterijų čia yra daug, bet visi paremti tuo, kad realybė yra reali, o makaronai yra makaronai.

Kai žadami rožiniai pažadai, tai jums kabina makaronus. Kuo daugiau žadama, tuo daugiau makaronų.

Žiūrėkite ne tik partijos, bet ir konkrečių politikų. Jei politikas buvo 50 kartų prigautas meluojant, bet jo melavimas su tokia pat veido išraiška ir mimika, kaip ir nemeluojant – žinokite, kad turite atvejį, kuris yra rimtas.

Jei politikas ar politikai viską suverčia ant svetimos galvos ir aplinkui kalti dėl visko bet kas, tik ne jie, ir bet kas aplinkui atsakingi, bet tikrai ne jie, o štai jie yra tiesiog balti ir pūkuoti, nors ir užimantys aukštus postus – tai štai jums ir prašom. Sugebėjimas prisiimti atsakomybę už klaidas - labai retas dalykas. Ir deja, daugelis atsakingų politikų būtent dėl to yra nemėgstami ir netgi nekenčiami. Pasižvalgykite po tuos nemėgstamus ir nekenčiamus, kartais verta peržiūrėti.

Žinokite, būna nustebimų, kai supranti, kad kažkas, kas atrodė visiškai niekam tikęs, tiesiog buvo žmogus, kuris sugebėdavo prisiimti atsakomybę ir pasakyti, kad kažką darė negerai, netinkamai ar panašiai. Ar tiesiog imdavosi nelabai malonių, bet būtinų veiksmų.

Neskubėkite nuvertinti. Niekada nesivadovaukite baime. Baime, kad kažkas nepraeis.

Esmė yra ta, kad jei atrodo, kad kažkuri maža partija ar mažiau žinomas politikas nelaimės, todėl neverta už jį švaistyti balso – tai reiškia, kad jis negaus jūsų balso ir todėl nelaimės.

Suprantate, baimė tampa mūsų pačių spąstais, kurie neleidžia padaryti teisingo pasirinkimo.

Jei jūs tikite, kad tam tikra partija ir jos dalyviai yra sąžiningi, tinkami, sveiko proto ir panašiai, tai ir balsuokite už juos, nes jie nusipelnė šanso, ir tik jūs tą šansą galite duoti.

Nereikia švaistyti savo balso ant didelių partijų, jei manote, kad tos didelės partijos yra blogesnės.

Dar daugiau – jūsų balsas žmonėms duos tikėjimą tuo, kad jie gali kažką pakeisti. Netgi jei atsitiktų taip, kad jie bus neišrinkti dabar, jie žinos, kad jie gali keisti. Taip jūsų balsas visvien pakeis ateitį.

Jei balsą atiduosite tiems, kas neverti, jie galvos, kad visvien gauna balsus, tai kam čia stengtis.

Taigi, duokite balsą tiems, kuo tikite.

Vienas iš svarbiausių darbų – tiesiog pakapstyti po internetus ir pasiaiškinti apie politikų praeitį.

Mūsų atmintis būna trumpa, mes lengvai užmirštame skandalus, bylas, teismus ir panašias istorijas, su kuriomis politikai nuskambėjo prieš kelerius metus.

Tai vat, nepatingėkim. Toksai darbas būna atlygintas ir mes galime padaryti gerus pasirinkimus.

Nuo mūsų labai daug kas priklauso. Kartais pavienis balsas nulemia rinkimų baigtį. Lietuvoje buvo berods atvejis, kai buvo išvis balsai po lygiai pas du kandidatus. Tai reiškia, kad netgi vieno žmogaus balsas gali nulemti.

Todėl visada reikia eiti į rinkimus. Ir spręsti rimtai. Atsirenkant tuos, kuo išties galima tikėti ir kuo galima pasitikėti. Protingai ir apgalvotai atsirenkant. Jei neisite balsuoti, galvodami, kad tai jūsų protestas – tai nebus protestas, tai bus tiesiog pasidavimas. Laimėjimas ar protestas vyksta balsuojant.



15min nuotr.

### **Mažvydas Jastramskis** **Politologas**

Kodėl šie Seimo rinkimai tokie nuobodūs?

Nes viską jau girdėjote ir matėte. Kalbu ne tik apie idėjas. Apie visą pasiūlą: partijas, lyderius, prioritetus, reklamas. Šitie Seimo rinkimai yra pavargusių, išsikvėpusių muzikantų „bestų“ albumas. Gabalai, kuriuos girdėjote daug kartų. Aišku, kai kuriuos anksčiau labai mėgote. Drožėt po 20 kartų per muzikinį centrą, Winampą, o vėliau – per Spotify. Klasika visgi.

1990 m. rinkimai buvo debiutinis Lietuvos politikos albumas, griovęs žanrų sienas ir davęs laisvės gurkšnį. Sužavėjęs ir mases, ir kritikus. Sukūręs naujus idol'us, kurie į mitingus, tai yra, koncertus sutraukdavo tūkstantines minias. Atitinkamai 1992 m. Seimo rinkimai su komunistų grįžimu neišvengė antro albumo sindromo. Klausytojams buvo pasiūlytas senų remix'ų rinkinys su nuliu inovacijos. Bet kiti ant tiek eksperimentavo, kad remix'ai pateko į topus.

Po to būta visko. Šiokių tokių pakilimų, atitinkamai nuslydimų. Band'as diversifikavosi, pajungė elektroniką. Buvo hitų, bet neišvengta ir kaltinimų komercija.

2008 m. Seimo rinkimuose susiėmė. Ir išleido kritikų iki dabar geriausiai vertinamą, bet visuomenės nesuprastą vinilą. 2016 m. savotiškas, iš skirtingų žanrų – *emo straight edge* ir Jungėnų kaimo kapelos – sulipdytas CD netikėtai tapo platininiu.

O šie rinkimai yra vadinamieji „bestai“. Juose nerasit nieko naujo.

Socialinis teisingumas, atskirtys, gerovės valstybė – pažiūrėkit atgal į 2016 metus ir pamatysit tą patį. Skirtumas tas, kad dabar (beveik) visi naudoja šitą semplą.

COVID-19 panašu, lieka B-side reikalas. Tas gabalas, kur reikia kažkaip prilipdyti prie populiaresnio, bet nekeičia jokios esmės. Visi vengia groti.

Kalbant apie švietimą, kaip ir anksčiau, taip ir dabar partijų programose yra „kelsim, duosim, tik iš kur nežinom“. Kitaip tariant, „We don't need no education“. Kaip sakė Mossas iš IT Crowd, „Yes you do, you've just used a double negative“.

Tėvynės sąjunga susitakė, kad maištingasis periodas su ribomis, iš jaunimo auditorijos *headlineris* nebūsi. Krikščioniškojo roko atstovai kaip anksčiau, taip ir dabar turi savo sceną. Ir artimiausiu metu jos neužleis.

Valstiečiai... Jaunoji karta nežinos, bet Lietuvoje buvo tokia radijo stotis „Ultra Vires“. Ir kai jie užsilenkinėjo, tai vieną parą (patikslinu: senoji karta sako, kad net dvi savaites) dar grojo vieną dainą. Ištisai. Bryano Adamso. Tai valstiečiai labai panašiai, pastaraisiais metais groja vieną dainą „Kas mes tokie? Ne konservatoriai“. Sudėjo 10 vienodų gabalų, susimetė ant naujo viršelio. Tiesa, net ir pavadinimo originalaus nesugalvojo – paėmė iš šiaip jau labai gražaus prancūzų filmo. O pačią laikraščio, tai yra kasetės, idėją – iš vieno liūdnei pagarsėjusio trubadūro, kuris dainavo „tokia politika“, prezidento rinkimų kampanijos.

Viskas jau matyta.

Socialdemokratai 20 metų žada progresyviųjų mokesčių roką. Ir dabar žada. Tik kad realybėje visada gaunasi kažkokie Vėl gegužio žiedai.

Darbo partija kelis metus buvo pasiėmusi kūrybinę pertrauką dėl lyderio rehab'o. Ji vėl čia. Sugros vieną kitą „iš senų“ ir to užteks. Greitai bėga laikas, kai pagalvoji. Kitais metais Darbo partijai jau bus „18 mne uzhe“.

Lietuvos lenkų rinkimų akcija vis dar turi Jedinskį – žmogų, kurio gitarinius sugebėjimus perspjauna tik Baltarusijos ekspertizė.

Liberalų sąjūdis yra kažkelintas Mamontovo CD. Neatskirtum trečio nuo septyniolikto. Klausai tada, kai daugiau nebėra ką klausyti. Kai pas senelius kaime, tai yra, vienmandatėje, randi tik liberalus, tai yra, Mamontovą, ir rusišką hip-hopą. Tai ką jau darysi, klausai Mamontovą.

Net Zuokas, Žemaitaitis ir Paulauskas grįžta, kaip koks supergrupės antipodas. „Them Crooked Vultures“ šiaip geriau tiktų, nei „Trys muškietininkai“.

Naujų partijų ant popieriaus lyg ir yra. Bet kai pažiūri atidžiau, tai Laisvės partija ir visokie Nacionaliniai suvienijimai tiesiog atspindi ankstesnių albumų radikalesnius kūrinius. Jie yra ta viena papildoma daina „bestų“ albume, kur paklausai, pakraipai galvą, ir pagalvoji - geriau jau būtų palaukę pora metų ir visą originalų išleidę.



LRT nuotr.

**Donatas Puslys**

**Vilniaus politikos analizės instituto medijų ir demokratijos programos vadovas**

Kodėl po rinkimų tikiuosi pokyčio? Kartu tai ir tam tikras keturmečio įvertinimas.

- Nes nepasitikiu politinėmis jėgomis, kuriose lyderis nori tiesiog paklusnumo kilnojant rankas, vykdant pavestas užduotis ir išstumia visus, kurie drįsta būti iniciatyvūs, savarankiški, kritiški;



- Nes nepritariu paternalistiniam santykiui su visuomene, kai einama lengviausiu draudimų, ribojimų keliu;
  - Nes nepasitikiu tais, kurie politinį kapitalą kraunasi manipuliuodami susipriešinimu, atpirkimo ožių ieškojimu, kai net po ketverių metų daugumoje kalbama ne apie savo atsakomybę, o badoma pirštais aplinkui kurpiančias teorijas apie neliečiamuosius, kurie neleidžia „pavaldyti“.
  - Nes, mano manymu, dabartinės politikos tąsa toliau vestų ne į pasitikėjimu grįstos politinės kultūros formavimą, kur ieškoma sutarimo, kompromiso, o į tolimesnį politikos virsmą į nulinės sumos žaidimą „viskas arba nieko“.
  - Nes ne pakeliui su tais, kuriems gerai bendradarbiauti su jėgomis, atvirai reiškiančiomis propuputiniškas, prolukašenkines pažiūras ir patiki tos jėgos atstovams atsakingus postus;
  - Nes iš pradžių kalbėję apie profesionalų vyriausybę valdantieji galiausiai parodė, kad jie vis tik nelabai yra linkę klausytis savo sričių ekspertų patarimų, argumentų;
  - Nes negaliu pasitikėti tais, kurie abstrakcijų lygmenyje kalba apie dėmesį paprastam žmogui, tačiau realybėje reiškia nepagarbą opozicijai, kritiškiems žurnalistams, siekiantiems atlikti savo tiriamąjį darbą, pilietinės visuomenės grupėms, drįstančioms pakilti į protesto akcijas;
  - Nes šūkius apie politiką be išskaičiavimo iliustruoja išskaičiavimai – raginimai atsilyginti balsais mainais už asfaltą;
  - Nes vėdinu pavyzdžiu laikau asmeninės politinės atsakomybės vengimą, kai įtakingiausios partijos parlamente lyderis veikia renkasi lėlininko, užkulisinio žaidėjo poziciją;
  - Nes negaliu sutikti su tuo, kad politinės atsakomybės klausimas yra išplaunamas paliekant nuostatą – kol nepripažintas kaltu pagal *baudžiaką*, tol viskas tvarkoje;
  - Nes visi šie nuogaštavimai galiausiai susiveda į vieną tašką – rūpestį demokratijos kokybe, kuri pastaruoju metu patiria eroziją.
- Linkiu kiekvienam atsakingai apsispręsti ir nepamiršti, kad balsavimas, nors ir yra labai svarbūs, yra tik viena iš politinio dalyvavimo formų. Pilietinės visuomenės dalyvavimo reikės ir toliau stebinti, kontroliuojant išrinktuosius, teikiant siūlymus, kuriant iniciatyvas ir t. t.

## Baltosios pirštinės Rinkimų stebėjimo iniciatyva

700+ nepriklausomų rinkimų stebėtojų visoje Lietuvoje  
 1200+ aplankytų rinkimų apylinkių (62 % visų apylinkių) rinkimų dieną  
 1/3 rinkimų apylinkių fiksuoti galimi pažeidimai rinkimų dieną  
 845 galimi pažeidimai užfiksuoti stebėtojų per visą rinkimų savaitę stebint visus balsavimo etapus  
 532 piliečių pranešimai apie galimus pažeidimus per rinkimų savaitę  
 150+ rinkėjų laiškų dėl nesuteiktos galimybės balsuoti namuose / saviizoliacijoje

Suprantame, kad dalis skundų yra nepagrįsti, bet tokie skaičiai apie pasikartojančias rinkimų organizavimo ir įgyvendinimo klaidas negali būti toleruojami. Piliečių pranešimai ir stebėtojų pastabos negali būti ignoruojamos. Reikalaujame [Lietuvos Respublikos vyriausioji rinkimų komisija](#) atsakomybės ir iniciatyvos vykdant realius, ne kosmetinius, rinkimų organizavimo pokyčius. Esame pasiruošę prisidėti savo duomenimis ir patirtimis – antradienį pateiksime rekomendacijas, kas turėtų būti patobulinta antrajam turui.

## Karolis Žukauskas Vilniaus miesto mero padėjėjas

Kaip šiuo metu veikia Lietuva:

- 🔴 2020 m. vasara, keli mėnesiai iki rinkimų. Virusų atvejų skaičius auga, rinkimai artėja, bet laiko jiems pasiruošti pakankamai – pasididink biudžetą, pasamdyk daugiau žmonių, įvertink, kiek žmonių rinkimų metu gali būti izoliacijoje. Tuo metu:
  - VRK: Viską spėsime, rinkimai bus saugūs, balsuoti galės visi, dabar tiriam, ar Lukiškių paplūdimys nėra rinkėjams pakiša, čia svarbiau.
  - Varyga: *Sorry*, nieko nežinau, neturiu laiko, nupiešiau medalių sau ir kitiems, o dabar atostogauju.
  - Seimas, Vyriausybė, Prezidentas: Ką tie rinkimai, žiūrėkit, smėlio į Lukiškių aikštę atvežė, varom keisti įstatymų!!!

- 🔴 Spalio 7 d., 4 dienos iki rinkimų. Vilniaus savivaldybė, su VRK leidimu, įrengia galimybę balsuoti iš automobilių.
  - Vilnius: Šitame punkte galės balsuoti tie, kurie namuose izoliavosi – atvyks ir saugiai balsuos.
  - VRK: Gal, bet palaukiam kitų institucijų nuomonės.

■ Veryga: Baikit nesąmones, ką čia darot, tai neatitinka taisyklių, balsuoti čia negalės tie, kas izoliacijoje. Jie balsuos namuose, visiems bus sudarytos sąlygos.

○ Spalio 8 d., antrasis Vilniaus bandymas, šįkart oficialiu raštu visoms institucijoms:

■ Vilnius: Būkit žmonės, įvertinkit, kad namuose izoliavosi daug žmonių, VRK gali nespėti jų apvažiuoti, žmonės liks be rinkimų. Leiskime jiems balsuoti iš automobilių mūsų įrengtame punkte.

■ Veryga: Mano atsakymas nepasikeitė, neleisim. Visi balsuos namuose.

○ Spalio 11, rinkimų diena. Paaikėjo, kad dalis tų, kurie izoliavosi namuose ir užsiregistravo balsavimui, nesulaukė VRK savo namuose ir negalėjo balsuoti, todėl jų balsas dingsta. Ką į tai atsakingos institucijos?

■ VRK: Na tikimės, kad galėsite balsuoti bent jau antrajame ture.

■ Prezidentas: Apgailestauju, kad taip įvyko, tikiuosi, ateityje nepasikartos.

■ Veryga: (tyla, galimai paišo antrą medalį už antrosios bangos „suvaldymą“).

Alio, Lietuva, o kas nors apie tai, ką daryti tiems, kurių konstitucinės teisės į rinkimus pažeidžiamos? Aš jiems visiems siūlau eiti su kaukėmis ir pirštinėmis, ir balsuoti, nes Verygos įsakymai negali būti aukščiau už šalies Konstituciją – bet kodėl apie tai nekalba nė viena institucija ar šalies vadovas? „Gaila“, „Balsuokite ateityje“, „Nekartokim klaidų“. Bet juk čia ne klaidos, o tyčinis sabotžas, nes visko buvo galima išvengti tiesiog dirbant ir planuojant. Tai dar viena priežastis šiandien balsuoti ir į užtarnautą poilsį išgrūsti tuos, kurie to poilsio net neužsitarnavo, bet pakankamai prisidirbo.



DELFI nuotr.

# EKSPERTŲ KOMENTARAI



**Dominykas Kaminskas**

*Vilniaus universiteto*

*Tarptautinių santykių ir politikos mokslų dėstytojas*

## Rinkimai Lietuvoje – ar demokratija silpsta?

Trumpai tariant, ne. Tarptautinė organizacija *Freedom House* jau keletą metų iš eilės demokratijos kokybę Lietuvoje vertina 91 balu iš 100 - sutikite, tai yra aukštas įvertinimas. Visgi, šių Seimo rinkimų kontekste vėl sugrįžome prie diskusijų apie pamatines demokratijos vertybes – stabdžių ir atsvarų mechanizmą (arba kitaip – valdžių padalijimo principą), teisės viršenybės principą, žodžio laisvę. Nors kalnų rinkimuose nenuvertė, tačiau Nacionalinis susivienijimas,

rodos, pirmą kartą Lietuvos politinių partijų programų istorijoje iškėlė klausimą dėl Konstitucinio teismo panaikinimo. Tai nebuvo vienintelis populistinis momentas priešrinkiminėse diskusijose, tačiau tikrai vertas dėmesio – juk šios partijos teigimu Konstitucinis teismas riboja žmonių politinės valios išraiškas, o tai, žinoma, reiškia, jog demokratija yra silpna. Debatuose taip pat matėme ir kitų nesisteminių partijų pasisakymus apie demokratijos silpnėjimą Lietuvoje - tiesą pasakius, remiantis dalimi radikalesnių ir įspūdingesnių personažų, jos čia niekada ir nebuvo. Nors klausyti šių pranašų nederėtų, o ir pavojaus varpais skambinti reikalo nėra, tačiau reikia suprasti ir tai, kad demokratija yra pakankamai trapi santvarka, kurią labai stipriai pakeisti gali vos kelių rinkimų rezultatai. Kviečiu pažvelgti į demokratijos sudedamąsias dalis ir joms kylančius pavojus.

Kalbant apie demokratiją kaip valdžios išrinkimo būdą, jai yra privalomi du esminiai dalykai – piliečių teisė rinkti atstovus ir patiems būti išrinktiems bei laisvi, nepriklausomi ir skaidrūs rinkimai. Nėra jokių priežasčių teigti, kad Lietuvoje to neturime. Nors Vyriausiosios rinkimų komisijos darbas rinkimų metu kėlė klausimų, tačiau, mano manymu, tai reikėtų nurašyti kompetencijų trūkumui, o ne norui daryti įtaką rinkimų rezultatams. Pažeidimų, žinoma, būta, tačiau negalima teigti, kad jie būtų reikšmingai pakeitę rinkimų rezultatus, tad pirmąjį išbandymą Lietuvos demokratija išlaikė. Pavojaus signalu šioje srityje galima laikyti nebent „užvaldytas“ apygardas – nors šiemet daugiausiai dėmesio sulaukė Vilniaus kraštas ir jame įsitvirtinusi Lietuvos lenkų rinkimų akcija, tai nėra išskirtinai šio regiono problema – „užvaldytose“ apygardose kalbėti apie normalią konkurenciją sunku, nes administraciniai resursai bei vietinė žiniasklaida dažnai priklauso vienai ir tai pačiai žmonių grupei.

Visgi, demokratija nėra tik rinkimai – liberali demokratija taip pat remiasi ir į kitas vertybes: teisės viršenybės principą, pagarbą žmogaus teisėms ir laisvėms, (tautinių) mažumų įtraukimą į politinių sprendimų priėmimą. Nors daugelis džiaugiasi dėl to, kad LLRA nesugebėjo peržengti 5 procentų barjero, tai kartu reiškia, jog parlamente nebus politinės jėgos, atstovaujančios pakankamai nemažos Lietuvos gyventojų dalies interesams. Klausimas, ar LLRA kada nors tai darė, tačiau akivaizdu, kad norėdami kokybiškos demokratijos Lietuvoje, turime įtraukti skirtingas visuomenės grupes į politines diskusijas ir išklausti jų nuomonės. Teisė laisvai išsakyti savo mintis yra vienas kertinių demokratijos principų, tad reikėtų atsižvelgti tiek į per pastaruosius ketverius metus, tiek, ypač, rinkimų metu daromą įtaką žiniasklaidai ir žurnalistams. Politinių sprendimų vis daugėja (šios kadencijos Seimas priėmė beveik 3000 įvairių teisės aktų) ir būtų naivu tikėtis, jog piliečiai jais visais pasidomės - laisva ir nepriklausoma žiniasklaida yra itin svarbi demokratijos dalis. Nors neraminančių momentų yra, tikiuosi, kad jie netaps rimbomis problemomis, o tiesiog skatins mus išlikti budriais ir saugoti tai, ką susikūrėme.

Iš tiesų, demokratija reikalauja mūsų – piliečių – apsaugos. Darbas, kurį atlieka tokios organizacijos kaip „Žinau, ką renku“ ar „Baltosios pirštinės“ yra labai svarbus, bet net ir nedalyvaudami pilietinės visuomenės organizacijų veikloje galima prisidėti prie to, kad demokratija Lietuvoje stiprėtų. Tai padaryti nėra sudėtinga – pakanka bent šiek tiek domėtis politika ir atkreipti dėmesį į galimus pavojus signalus. Rinkimai keletą tokių signalų parodė, tačiau kartu parodė ir tai, kad bent jau šiuo metu dėl demokratijos Lietuvoje galime būti ramūs.



## **Doc. Andrius Šuminas** **Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto dėstytojas**

### **„Viso gero, Voldemortai“ arba pilietinės visuomenės link**

Visuomenininko ir „Laisvės TV“ įkūrėjo Andriaus Tapino inicijuota akcija „Viso gero, Voldemortai“ sulaukė daug dėmesio vykstant Seimo rinkimų kampanijai, tiek ir toliau kelia aistras jau po rinkimų. Lietuvos lenkų rinkimų akcijos-Krikščioniškų šeimų sąjungos (LLRA-KŠS) atstovai užvertė skundais Prezidentūrą, Seimą ir Vyriausiąją rinkimų komisiją, pabrėždami, jog A. Tapino akcija turėjo lemiamos įtakos rinkimų rezultatams ir prastesniam negu tikėtasi šios politinės jėgos pasirodymui.

A. Tapinas garsėja įvairiomis pilietinėmis iniciatyvomis. Viena iš ryškiausių yra 2020 m. rugpjūčio 23 d. vykusio „Laisvės kelio“ akcija, kurios metu per 50 tūkstančių Lietuvos gyventojų susikibę į gyvą grandinę išreiškė paramą pilietinei Baltarusijos visuomenei, kovojančiai dėl demokratiškesnių permainų savo šalyje. Būtent „Laisvės kelio“ akciją menkinantys LLRA-KŠS pirmininko Valdemaro Tomaševskio pareiškimai ir išprovokavo A. Tapiną pradėti akciją „Viso gero, Voldemortai“.

Pagrindinis pilietinės akcijos tikslas buvo raginti gyventojus aktyviai dalyvauti 2020 m. Seimo rinkimuose, jog esant didesniai rinkėjų aktyvumui mažėtų procentinė LLRA-KŠS gautų rinkėjų balsų dalis ir ši neperkoptų 5 proc. kartelės daugiamandatėje apygardoje. Aktyvius akcijos „Viso gero, Voldemortai“ veiksmus socialinėse medijose lydėjo palaikymo žinutės „Laisvės TV“ laidoje, taip pat 300 tūkst. tiražu išleistas ir išplatintas specialus leidinys „Viso gero, Valdemarai“. Šiame leidinyje buvo pateikta informacija apie LLRA-KŠS politikų tarpusavyje ryšius, publikuoti kritiški Lietuvos lenkų pasisakymai apie pačią politinę jėgą.

Socialinių medijų kanaluose žmonės dalinosi informacija apie akciją „Viso gero, Voldemortai“, vieni kitus ragino aktyviai balsuoti rinkimuose ir taip užkirsti LLRA-KŠS kelią į Seimą. Tų pačių socialinių medijų pagalba buvo surinkta 15 tūkst. eurų, iš kurių buvo finansuoti leidinio „Viso gero, Valdemarai“ spaudos darbai, taip pat nepriklausomų rinkimų stebėtojų degalų ir transporto išlaidos. LLRA-KŠS per 2020 m. Seimo rinkimus surinko 4,82 proc. rinkėjų balsų ir neperkopusi 5 proc. kartelės daugiamandatėje apygardoje į Seimą nepateko. Per pirmąjį ir antrąjį turus vienmandatėse apygardose į Seimą išrinkti trys LLRA-KŠS atstovai.

Sunku tiksliai įvertinti, kiek įtakos rinkimų rezultatams ir prastesniam negu tikėtasi LLRA-KŠS pasirodymui turėjo A. Tapino akcija „Viso gero, Voldemortai“. Nepaisant šios akcijos ir kitų žmonių aktyvumą skatinančių komunikacinių kampanijų, rinkėjų aktyvumo padidėjimo per Seimo rinkimus nebuvo užfiksuota. Priešingai, aktyvumas buvo net mažesnis lyginant su 2016 m. Seimo rinkimais, tačiau akivaizdu, jog tam įtakos turėjo COVID-19 pandemija.

Aktyvi informacijos apie akciją „Viso gero, Voldemortai“ sklaida socialinėse medijose patvirtina, jog A. Tapino siūsta žinutė pasiekė nemažai žmonių, paskatino juos nelikti abejingais, būti labiau pilietiškais ir įsitraukti į politinius procesus. Juolab, jog nemažoje dalyje sugadintų biuletenių rinkėjai atidavė savo balsą už Harį Poterį, taip akivaizdžiai išreiškdami nusistatymą prieš piktąjį burtininką Voldemortą.

# DARBUI SU MOKSLEIVIAIS

1. Ką manote apie šių metų Seimo rinkimų kampaniją? Kas atkreipė jūsų dėmesį? Kritikai mano, kad kampanija buvo nuobodi. Ką manote jūs?
2. Ar matėsi jūsų mieste, rajone ar kaime rinkimų agitaciją? Ar pastebėjote ją socialiniuose tinkluose? Kokią?
3. Ar sekate visuomenininką ir žurnalistą Andrių Tapiną? Kokius jo darbus, iniciatyvas žinote?
4. Ar girdėjote apie jo inicijuotą kampaniją „Viso gero, Voldemortai“, skirtą sukliudyti prorusiškai partijai „Lenkų rinkimų akcija“ patekti į Seimą?
5. Yra nuomonių, kad žurnalistai neturėtų agituoti prieš ar už tam tikrus politinius veikėjus, partijas. Ypač pavojinga demokratijai, kai taip elgiasi visa žiniasklaidos priemonė kaip, šiuo atveju, Laisvės TV. Ką manote jūs? Ar gerai pasielgė Andrius Tapinas, vykdydamas šią akciją?
6. VU TSPMI dėstytojas Dominykas Kaminskas komentare teigia, kad demokratija yra pakankamai trapi santvarka. Padiskutuokite, kaip pasireiškia jos trapumas? Kas jai kelia grėsmę? Kokie įvykiai, tendencijos Lietuvoje rodo jos gerą “sveikatą”, o kas kelia susirūpinimą?



## APKLAUSA



Ar buvome naudingi? Mielos mokytojos ir mieli mokytojai, būtume labai dėkingi, jei skirtumėte porą minučių apklausai apie naujienlaiškio numerį: norėtume sužinoti, ar buvome įdomūs bei naudingi. Jūsų atsiliepimus labai vertiname ir stengiamės tobulėti.

Sekite šią nuorodą:

<https://www.surveymonkey.com/r/L9QCWKK>